„A nyelvet csak a barbárság veszélyezteti!..."

Maróti István beszélget *Kristóf Attilával*, a Magyar Nemzet Szerkesztőbizottsága elnökével

1. Érdekes talán, hogy egy gyermek milyen korán tanul meg beszélni, mert én nagyon, nagyon korán tanultam meg beszélni, sőt írni, olvasni és számolni is. Van egy lányom, ezt a vicc kedvéért említem, egészen csöppség korában – még nem volt egyéves, mikor még más gyermek nem beszél – kimondta ezt a mondatot, máig emlékezünk rá, hogy: „Jól beverte a szöget kalapáccsal, nagyon ügyes volt apád."

Ez valamilyen képesség, nyilvánvalóan a nyelvhez csatlakozik. Nekem a következő miatt is szerencsém volt, és most már a kérdésre próbálok felelni. Csíkvándon születtem, ez Győr és Veszprém megye határán lévő kis falu, 800–1000 lakosú. Az apám kántortanító volt, verseket, egyéb dolgokat is írt az evangélikus lapokba, díjat is nyert egész fiatal korában, tehát nyilvánvaló, őneki is volt valami köze a nyelvhez, az irodalomhoz. Nos, ebben a faluban meg lehetett tanulni beszélni. Szépen beszélnek az emberek, bizonyos tájszólással, ami megmaradt volna valószínűleg bennem, de hatéves koromban elköltöztünk a faluból, Kőszegre. Kőszeg más jellegű vidék. Itt éltem tizenhárom éves koromig, amikoris elkerültem Pápára, ami nyelvileg megint egy kicsit más közeg, de Csíkvándhoz azért közel van. Majd tizennyolc éves koromban egyetemre mentem Budapestre, és azóta itt élek, ezt hallom, ezt hallgatom, de nyilvánvaló, hogy amit gyermekkoromban magamra szedtem, azt nem vagyok képes elfelejteni.

Ehhez talán még hozzátartozik, hogy első gimnazista koromban Pápán a gimnáziumban, olyan irodalomtanárom volt – Csapó Gyulának hívták egyébként –, aki valami elképesztő érzelmi gazdagsággal és óriási belső tartással tanította az irodalmat. Ezt az embert lehetetlen volt nem szeretni, máig is mindenki, akit tanított – meghalt már, sajnos – mindenki szerette. Engem különös módon, akkor félárva voltam, ami tizennégy éves gyereknek nehezen viselhető, s ő az apám helyett apám lett, és annyira szeretett, hogy nyilvánvalóan az ő szeretete a magyar nyelv iránt, és a magyar irodalom iránt nagymértékben rámragadt.

Nagyon jó tanár volt, kitűnően tanította az irodalmat és bennem már akkor kialakult az az érzés, hogy a nagy írónál nagyobb nincs a világon. Én sose gondoltam arra, hogy mondjuk Julius Caesar nagy ember, de hogy József Attila nagy ember, azt mindig így gondoltam. Ez máig megmaradt bennem, sok emberi teljesítményt nagyra becsülök, de az írói teljesítményt, teljesítményeket becsülöm máig a legtöbbre: amikor tehát pályát választottam újságíró akartam lenni. Nem gondoltam arra, hogy politikai pályára megyek, nem arra gondoltam, hogy szenzációkra vadászom, azt gondoltam, hogy irodalommal foglalkozhatok. Tehát tizennyolc esztendős koromban összekevertem az újságírást az irodalommal. Hétéves koromtól verseket írtam.

'57-ben az ELTÉ-n versenypályázatot nyertem, de a versírást egy pillanat alatt abbahagytam huszonkétéves koromban. Utána pedig az újságírás lett a szakmám, ami a világ legrondább dolga. Egy újságírónak hetente meg kell írni két cikket, ami nem is bérmunka, de állatkínzásnak mondhatom.

Azt hiszen, aki író akar lenni, vagy elmélyülten akar foglalkozni az irodalommal, az tartóztassa meg magát az újságírástól. Legyen bármi, legyen magyartanár, legyen zenész, legyen tornatanár...mindegy, de az újságírás és az írói munka a legösszeegyeztethetetlenebb dolog, ami a világon létezik. Ez furcsán hangzik a számból, de így van. Lehet jó szinten úszni az újságírást, de őszintén megmondom, én a Kádár-korszakban, tehát körülbelül harmincéves koromtól a hetvenes évek elejétől a nyolcvanas évek végéig undorodtam az újságírástól, erőt kellett magamon venni, állandó bajban voltam, attól függetlenül, hogy ez nem látszott mindig

azon, ami kikerült a kezem alól. Nem is politikai dolgok miatt, nem azért, mert cenzúra alatt voltam, hanem mert érdektelennek tartottam az egészet, és miután semmi érdekességet nem találtam benne, állandóan menekülni akartam tőle. Ezért kezdtem könyveket írni, főleg krimiket, hogy szabaduljak ettől a kötöttségtől. Ha nem jön a rendszerváltozás, akkor otthagytam volna az újságírást. Most először nyílt az én elég hosszú életemben alkalom arra, hogy bizonyosfajta értékrend szerint tekintsek körül, és észrevegyek különbözőségeket a világban, és ennek hangot tudjak adni.

2. Nekem egyetlen értékem van egyetlen kincsem van, semmi máshoz nem értek mint a nyelvhez. A nyelv nekem olyan mint az életem, az egész életem ebből áll, tehát nagyon kell, hogy tiszteljem. Abban tisztelem, hogy egyike vagyok azoknak az embereknek, akik rengeteg verset tudnak. Janus Pannoniustól kezdve Illyés Gyuláig iszonyú mennyiségű verset tudok. Nekem nagyon kell féltenem a magyar nyelvet, bár ezzel a kérdéssel keveset foglalkoztam, tehát azzal, hogy nyelvvédő írásokat írtam volna.

Tisztán és szépen kellene írni. Érdekes dolgot próbáltam a minap: írom ezt az „Én nem tudom..." című sorozatot a Magyar Nemzetben, s most ebbe a következőt akartam megírni: beülök a kocsiba és lassan végighajtok a Körúton, és ha a forgalom nem akadályoz ebben, ami felirat a szemem elé kerül, rámondom egy magnóra. Ott volt mellettem a magnetofon és elkezdtem mondani – helytelen angol kiejtésemmel –, amit láttam. Mindenkinek ajánlom, hogy menjen végig a budapesti Nagykörúton, és kezdje el hangosan olvasni, hogy mit lát. Hát az valami borzasztó. És mondja meg utána, hogy melyik városban volt. Én jártam több helyütt a világban, ilyen sehol sincs. Ilyesmiről természetesen mint nyelvvédő írtam. De nem tudom minek nevezzem, főleg az üzleti életben ami itt megy. Sznobizmusnak? Vagy rájöttek, hogy csak idegen nyelven lehet árusítani bizonyos dolgokat? Én már nagyon régen, még a rendszerváltozás előtt, amikor még ez nem volt ennyire egyértelmű, még nem törtek be a nagy külföldi cégek, nem nyüzsgött itt annyi, főleg angol nyelven hirdető társaság, már akkor sokat viccelődtem vagy hülyéskedtem, hogy a butikok milyen neveket vesznek fel. A megoldás szerintem semmi más, mint a tanítás; tehát ha a magyar oktatás, az alapfokú, illetve a középfokú oktatás nem megy tönkre, akkor szerintem a nyelv se megy tönkre.

Nyilvánvaló, hogy a nyelv az alapja a család, tehát azért mondják ezt anyanyelvnek, mert az ember az anyjától vagy az apjától tanulja. Az embernek „családnyelve" van, tehát a családtól tanul először, utána a közösségtől ahol él. Ez már nehezebb dolog, mert a közösségek – akár a falvak, akár a városok – elveszítik a nyelv tisztaságát, olyan tulajdonságokat vesznek fel, amelyekkel nem is függhet össze semmilyen tisztaság. Tehát nemcsak a nyelv piszkolódik, hanem úgy gondolom, bizonyos dolgok, szokások, hagyományok is elpiszkolódtak. Ha a nyelvvel is ez történik, az tragédia. Szerintem nemigen történt meg még a világban, hogy amíg él egy nép, addig a nyelvével komoly baj történik, ezért valószínű, hogy a magyar nyelvvel sem történhet igazán komoly baj, és akármilyen baj történik az már nem az az ország lesz, az már nem az a nép lesz. De akkor is megmarad Arany János.

3. Bármilyen kis közösség, amelynek önálló nyelve van, ennek révén tudja megőrizni nemzeti identitását, sőt a közösségbeli identitását is. Ezek a kis közösségek – most itt nem Magyarországról beszélek, hanem a szórványmagyarságról – őrzik meg a legszebben, legtisztábban a nyelvüket. Nem azokra a magyarokra gondolok, akik Amerikába vagy más országba elvándoroltak, hanem akik itt élnek körülöttünk. A nyelv és a vallás őrzi őket. Ez engem emlékeztet arra, hogy vallása és a könyve nélkül, a zsidóság is beolvadt volna, elpusztult volna, mint kultúra megsemmisült volna. A könyv, amit mi bibliának nevezünk, az is szavakból áll. És a hit is a nyelven szólt mindig, és azt gondolom, nagymértékben hasonlít a szétszóratott magyarsághoz a zsidóság sorsa.

A nyelv fontosabb az Internetnél. Nagyon fontos, hogy az újság pontosan tudjon hírt közölni, a publicisták pontosan el tudják mondani a gondolataikat, hogy birtokolják az anyanyelvet. Azt hiszem egy nyelvvédő sorozatnak mindenképpen helye lehet, ha erre valaki, aki ezt komolyan érti és komolyan gondolja, vállalkozik. A Magyar Nemzet erre nyitott, de gondolom a kérdés másik része ennek az, hogy olyan embereket keresni és találni, olyan újságírókat kell nevelni, akik valahonnan hoznak nyelvérzéket, helyesen beszélik a magyar nyelvet, és tudnak szépen, jól, pontosan, helyesen írni. Most a budapesti újságírás utánpótlásának jó része Budapestről származik, de Budapesten nem lehet igazán jól megtanulni magyarul. Ez is egy része természetesen a magyar nyelvnek, de nem a teljessége.

Magyarországon az angol nyelv a létezéshez lassan múlhatatlanul szükséges. Én abszolút korszerűtlen ember vagyok, mert nem beszélek jól angolul, a lányom már természetesen

beszél angolul, de az ilyen kultúra szerintem nem veszélyezteti a nyelvet. A nyelvet csak a barbárság veszélyezteti, az a fajta barbárság, amelyik a jelenlegi kultúrában benne van, az amerikai kultúrában is benne van és sok kultúrában is benne van, amelyik semmi értéket nem akar megőrizni, se nem teremt értéket, se nem őriz értéket. Ez ellen kell védekezni, akkor tulajdonképpen a nyelvet is védjük.

Elfogadom, hogy lesznek nagy világnyelvek, amelyeken érintkezik majd egymással az emberiség. Nem a magyar nyelv lesz ez, hanem ahogy látjuk nyilvánvalóan az angol, a francia, a német, ezek azok az esélyes nyelvek, amelyeken majd a világ egymással érintkezni fog. De ha ez az érintkezés a kulturális területen zajlik, nem zavarja meg a barbárság, akkor pont ez az érintkezés lesz a biztosítéka annak, hogy a magyar nyelv szórványaiban és itt is megmarad, sőt tisztulni fog. El tudom képzelni, hogy eljön az idő, amikor nem a pénz lesz az emberi rang jele, hanem a tiszta gondolkozás és még inkább a tiszta beszéd.

FELHÍVÁS

Dr. Tolnay Gábor múzeumigazgató, a történelemtudomány kandidátusa, szerkesztőbizottságunk tagja a következő levéllel fordult a Honismereti Szövetség elnökségéhez:

Kedves Elnök úr!

1997. szeptember 4–6-án abban a szerencsében volt részem, hogy a Magyar Irodalomtörténeti Társaság Gyulán, Nagyszalontán és a Partiumban rendezett vándorgyűlésén részt vehettem. A nagyszalontaiakkal való találkozás szeretetben, érzelmekben gazdagította annak a nyolc autóbusznyi 350 – zömében magyar szakos – tanárnak a lelkét, akik meglátogatták Arany János, Zilahi Lajos, Sinka István szülőföldjét. Egy életre szóló élménnyel lettünk gazdagabbak.

A városnézés során eljutottunk a felejthetetlen „fekete bojtár", Sinka István szülőházához is. És itt mesélte szomorodott szívvel Danielisz Endre, Nagyszalonta történelmének tudós ismerője, hogy Sinka István szülőháza eladó, és eladás után a háznak teljesen bizonytalan lesz a sorsa. Mivel elég régi építésű ház, elképzelhető, hogy lebontásra kerül. Az Arany János Művelődési Egylet, az RMDSZ és MIDESZ nagyszalontai szervezetei kísérletet tettek arra, hogy megvegyék, de az érte kért egymillió forint értékű vételár túl magas nekik. Így előfordulhat, hogy egy magyar irodalmi emlékhellyel szegényebb lesz mind Nagyszalonta, mind az egyetemes magyar kultúra.

Javaslom, hogy a Honismereti Szövetség karolja fel Sinka István szülőháza megvételének ügyét. Nyissunk erre a célra az ügyeinket intéző banknál egy külön számlát. Hirdessük meg a Honismeretben a célt az egyszámlaszám közlésével, amelyre adományokat gyűjtünk, és tagszervezeteinket is kérjük meg a gyűjtésben való aktív részvételre.

Dr. Tolnay Gábor

A Honismeret folyóirat természetesen készséggel ad helyet dr. Tolnay Gábor segítséget kérő levelének, és számláját is felajánlja a Sinka István szülőház megvásárlásához segítséget nyújtani kívánók számára. Számlaszámunk:

11705008–20411938 OTP Bp. V. kerületi fiók. Honismereti Szövetség

A befizetésen vagy átutaláson tüntessék fel: *Sinka szülőházra!*

a Szerkesztőbizottság

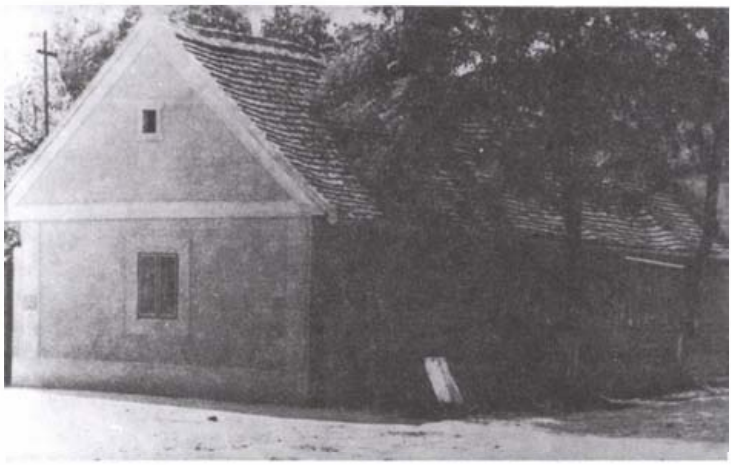

Sinka István szülőháza Nagyszalontán (Balogh Ferenc felvétele)